

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Diatribai De Primis Veteris Frisiae Apostolis, Sive
Dissertationes, quibus eoru[m] anni, actus, res,
personae, loca, tempora in eorundem actis occurrentia,
discutiuntur, illustrantur, erroresque ab ...**

Bosschaerts, Willibrord

Mechliniae, 1650

De Alveis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10958

72 DE PRIMIS VETERIS FRISIÆ APOSTOLIS
*cidente in amnem Mosam se spargit, medio inter hac ore modicum no-
mini suo custodiens aluenum.* Plurimum sententia est stetit iux-
ta oppidum Brielanum, vbi sese Mosam aliis ditatus amni-
bus vastissimo hiatu in Oceanum exonerat. Nec refraga-
tur Plinius; illa nãq; centum millia passuum, Romanorum
scilicet, conficiunt centum milliaria Italica, de quibus Pli-
nium intelligo: centum verò talia solum conficiunt hora-
ria siue nostratia viginti quinque aut vigintifex, Germa-
nica pauciora, quæ facile inuenies inter Vlielandiã & Bri-
elam. 2. Plinius non addit quã viã metiatur sua centum
millia passuum, num rectã, an circulari per gentes quas si-
mul enumerat.

DE ALVEIS.

Alueos, quibus Rhenanæ aquæ ad Oceanum
deuoluebantur, priscis Romanorum tempori-
bus quinque fluxisse Authorum testimonijs do-
cemur. Primã sui sectione ad arcem Lobeca-
nam bifidum se formans Rhenus, statim duos
obtinet. Primus est Wahalis dictus Iulio Cæsari, Tacito
sub eodem nomine notus, possidens ad Gallicam ripam Ne-
omagum urbem veteribus celebratissimam ac infra eam
ad quartum milliare se Mosæ iungens moxque iterum ab
eo se separans, demum circa Castrum Louenstenum se se-
cundò associans, Insulam efficit Bomeliam, vulgo dictam
Bommeler-Weert. Inde non procul perditio nomine Mosæ,
Lingæ ac Isalæ Cifrhenaenæ commixtus, Meruæ appellatio-
nem cum illis accipit. Transito Dordraeco ac ad Rottero-
damum in communi nomine Mosæ restituto, simul ad O-
ceanum patrem anhelantes, communi ostio Hælio com-
munes aquas euomunt. Ab hac diuisione ad Lobecã Rhe-
no bicornis epitheton à Virgilio lib. 8. Æneidos tribui ac-
cipio

cipio & Wahalim, Wael, Wal esse eundem cum Iambal (de cuius Orthographia dudum apud antiquarios mota est questio) Seruij Grammatici anuotantis bicornem Rhenum vocari à Marone, quod per duos fluat alueos: vnum quàm Romanum imperium sit, alterum quàm influat Barbaros ibique Iambal vocari. Probat identitas finalis terminationis V. in B. facile mobili & in initialibus corruptione accedente non insuetà Scriptoribus oscitabundis aut imperitis. Quidni etiam dicam Sincfal fluuium, cuius mentio est in archiuis Frisiz, cum Wahali, Wael, Wal coincidere? alludit etiam finalis terminatio initio aliquibus additionibus per imperitiam aut incuriam annexis, aut ex syllabis præcedentis alicuius dictionis malè diuisè adherentibus. Alijs aliud placet. bene est. nos nostra apponimus, rapiat quisque quod suo palato est gratius.

Alter alueus est qui rectà Wiltaburgum ceu Antoninã, nunc Ultraiectum, petebat, eoque salutato per Castra Alphena, Oppidum Lugdunum, Catwico ostio egrediebatur Neptuno se immergens.

Tertius alueus oriebatur in ciuitate Wiltaburgensi, vbi Rhenus se iteratò findēs, altera sui parte sub Vechte nomine versus Aquilonem præterlabens Wespam ac Mudam oppidula, superatis lacubus Septentrionalibus, per Fleuiũ ostium mare petebat.

Quartus, quem modicum alueum Plinius appellat, oritur ad Batauodurum à Rheno enixus nomen Leccæ sortitus, quo inter Rotterodamum & Dordracum Mosæ commixtus, ad Hælium portum Rhenus properabat.

Quintum alueum nactus est Rhenus tempore Augusti Cæsaris ducta fossa à Rheno in Salam siue Isalam fluuium ad oppidum Dousborch Authore Druso Augusti priuigno, vnde & fossa Drusiana nominatur, qua delatus in Isalam

74 DE PRIMIS VETERIS FRISIÆ APOSTOLIS
lameique permixtus vnà ad Sacrum nemus Fleuumque
concedebat.

Hodierno die ex quinque numeratis Rhenanas vndas
vehentibus, superstites manent tres; primus, quartus, quin-
tus, etiamnum Rheni aquas vegetantes: cæteri duo elan-
guidi, stagnantes continent. Est tamen hodie & quartus,
qui quanto tempore fluxerit, ignoratur, ille scilicet, per-
quem Isala Cisrhenanus ad oppidum Vianam è Lecca le-
niter fluens, Iselsteinium, Oudewaterum, Gaudam ad lam-
bens, in Mosam labitur.

Vt nunc iuxta intentum nostrum declaremus quo cur-
su S. Willibrordus cum suis Vitraie & cum aduenerit: Cor-
nelius Aurelius lib. 2. Bataviæ, sentit illum ingressum per
aliquod Rheni ostium iuxta Egmundã. Dabo eiusmet vr-
ba: *Postremo Rhenus exinde progrediens & prope Alcmariam reflexo
cursu Veronam versus (olim ciuitatē Frisiorum maximam, sed à Ba-
tauorum Comite solo potenter equatam) ad Eurum vsq; grandi lacu
procurrit. Tandem circa arcem domumq; suo illustrem nomine & ve-
rustis motum Dominorum de Egmundã monumentum (qui de ipso
Radbodo Frisonum Rege trahunt originem) tutissimum aperiebat na-
uibus portum, qua de mari appulso Batauos & Rhenanos suis cum
mercibus adire cupiebant. In eum portum primo Iustiniani Imperato-
ris anno nostraq; salutis 687. S. Wilfridus Lindisfarenensis Episcopus
Romam iterum stante Fauonio appulsus est, qui ab Adgillo Frisiorū Re-
ge patre Radbodi & omni populo honorifice receptus, primus in Frisia
Christum per Hyemem predicauit & complures fonte abluit salutari.
In hunc etiam anno 690. missus à S. Egberto Eboracensi Archiepisco-
po Willibrordus, regnante in Anglia Catholico Rege. Alfredo & Pra-
sule Colonia Alderino, cū undecim verbi Dei cöoperatoribus, ut Fri-
siam conuerteret, appulit.*

Verum existimo longè vero similis esse ex Britannia
naugio delatum per ostium Cadwicanum, ac per Lug-
duum

dunum nunc urbem Leidensem. Quia, præterquam quod
 ostij alicuius ad Egmundam apud alium scriptorem com-
 memoracionem non videam (ac certè nec famosum, nec
 antiquum potuit fuisse) ibi erat ordinarius consuetus tra-
 iectus ex Batavia in Britanniam, & contra, cum Sosimus
 (sic scribit Cambdenus) Oceanum inter Britanniam & Rheni
 ostium Cadwicanum interfusum 900. stadijs tamquam
 usitatum traiectum dimensus est, scripseritque annonam
 à Britanniam ad hunc locum subvehi solere. Deinde erat i-
 bi portus ac alveus celeberrimus & frequentatissimus, quæ-
 admodum indicat arx Britannica. Erant ibi aquæ Rheni
 famosiores crebriorque eius nauigatio, quod suadere
 potest telonium Romanorum Rhenanæ ripæ impositum.
 Præterea erat rectus Rheni cursus rectaque via Traiec-
 tum versus, aliàs frustra circuire fuisset necesse. Postremò
 ita sapius habent Chronica Hollandiæ à me visa. Est etiam
 expressa sententia Ioannis Leidensis lib. 2. Chronici cap.
 6. Id ipsum præ se ferunt verba Alcuini: *igitur vir Deicum
 socijs nauigauit donec prospero cursu ad ostia Rheni fluminis vela de-
 posuit, ibiq; optata telluris statione refocillati sunt, & mox ad castellum
 Traiectum, quod in ipsa fluminis ripa situm est, peruenerunt.*

Quod S. Willibrordus scribatur appulisse Grauelingam,
 puto accipiendum esse, non de nauigatione, qua ille ex Hi-
 berna in Frisiam exscendit anno 690. sed de alterius tem-
 poris accessu seu appulsu. Ipse namq; in Brabantia & Ze-
 landia prædicans, Flandriæ maritimas oras etiam inuise-
 bat, ut constat de Bierfieto, Axelia, Hulsto &c.

Iuuabit accuratum lectorem oblata occasione annotare
 verbis Cornelij mox prolatis tres manifestos lapsus con-
 tineri, siue ipsius sint, siue Typothetarum. Primus est, ve-
 nisse Wilfridum in Frisiam anno 687. Quem manifestè re-
 darguit V. Beda tam in Epitome, quam Historiâ, affirmans

S. Wilfridum primò expulsam Episcopatu an. 678. illaque
expulsione in Frisiã nauigasse, cum Adgillo locutum, pluri-
mos ibidem Christo lucrificasse. Præterea, eodem & An-
glicanis Historicis consentientibus, S. Wilfridus primã
exturbatione ex Frisia Romam perrexit sedente Agathone
Papa, per quem cõgregata Synodo absolutus, dignus Epif-
copatu & restitutione est iudicatus: Agatho verò sedit ab
anno 679. vsque 682. Huic concatenatus alius, venisse
primo anno Iustiniani Imperatoris. Veritas est aduenisse
imperante Constantino III. Pogonato, qui imperauit
tam solus, quam cum filijs ab anno 669. vsque in annũ 686,
quo anno aut sequenti Iustinianus cœpit imperare solus
cum antea duobus tantum cum patre regnasset annis.

Secundus error est, Wilfridum fuisse Episcopum Lin-
disfarensem, scribi deberet Lindisfarnensem: nec fuit Wil-
fridus Episcopus Lindisfarnensis, nisi in quantum erat E-
piscopus totius Northumbriæ, sub qua Lindisfarnenses.
Vnde obseruandum aliam esse insulam Farnæ, aliam Lin-
disfarnæ: Item aliam esse prouinciam & Episcopatum Lin-
disfarorum aut Lindisfarësiũ & Lindisfarnësiũ: incau-
tis similitudo nominum est decipula.

Tertius est, missum S. Willibrordum ab Egberto Archie-
piscopo Eboracensi, quem supra patefecimus.

Incertum pariter est Egmundanos Dominos à Radbodo
Frisorum Rege originem trahere. Pontus Heuterus in de-
scriptione Genealogiarum Belgicarum quàm parum à fa-
bulis absit talis Genealogia satis indicat.

Hæc per transennam, & quasi parergõs, non despectu
Authorum (humanum est labi, mihi potest accidere, nec v-
nius omnia perspicere) sed amore veritatis conseruandæ
& propagandæ, eò magis quod alios videã in eos scopulos
illidere & veritati naufragium facere.

No;

Nota ex verbis Alcuini supra cognosci S. Willibrordum ad ostia Rheni (Cadwicana intelligo) lemisis velis quieuisse, & exscensione facta cum sodalibus corpora à mari fessa curasse hospitio aliquo exceptum. Vnde ulterius est colligere eo ævo Cadwicanum Rheni tractum fuisse habitatum.

DISSERTATIO XX.

De quodam statu Urbis Ultraiectinæ ante adventum Willibrordi.

Sanctum Willibrordum cum socijs superato mari & emenso flumine urbem Traiectensem intrasse iam vidimus. Quantum in ea egerint, quantum hæserint, silentio nimio premitur. Non dubitandum Radbodum caput gentis adijisse, aduentus sui causam exposuisse, licentiam verbi Dei deprædicandi flagitasse, tum priuatim, tum propalàm fidem Christianã proposuisse. Sed præfrictæ frontis Frisonibus cuncta aspernantibus diuergium ab ijs fecerunt, qui eliminatã Catholicã Religionem in Idololatria obstinabant. Superius est relatam Valentinianum Imperatorem Ultraiectum Germanis ereptum Gallia afferuisse, & constat Dagobertum Franciæ & Austriæ Regem ibidem regnasse. Num toto medio tempore inter Valentinianum siue Clodoveum primum Franciæ regem Catholicum, qui decessit anno 514, & Dagobertum qui cœpit regnare anno 632, sub Gallico aut Francico imperio steterit, perparum est à vetustate. Si coniecturæ præsidio agendum, cōiectari potest Frisios post Valentinianum, qui desijt anno 455 & Clodoveum, ante Dagobertum interdum saltem recuperasse. Fundamentum est, quia Sacellum Diui Thomæ (addunt alij & Sancti Martini) fundatum